

TONİ MORRİSON VƏ ELİS UOKERİN DİL KİMLİYİNDƏ AFROAMERİKAN İDENTİKLİYİNİN TƏSİR İZLƏRİ HAQQINDA (MORFOLOJİ DİALEKTİZMLƏR)

Xülasə

Məqalədə görkəmli ABŞ qadın yazıçılarının – Nobel mükafatçısı Toni Morrisonun və Pulitser mükafatçısı Elis Uokerin dil kimliyi araşdırılır. Məlumdur ki, hər iki yazar afroamerikan idientikliyinə malik olduğundan onların əsərlərinin dilində bu və ya digər şəkildə onların müəllif dil kimliyi və idientikliyi ifadə tapırdı. Müəlliflərin afroamerikan idientikliyi morfoloji səviyyə kimi, idientiklik ifadəsi üçün bir o qədər də açıq olmayan səviyyəyə də sirayət etmişdi. Hər iki müəllifin əsərlərinin dilində Black English-ə xas olan morfoloji dialektizmlər geniş şəkildə yer verilmişdir. Məlum olur ki, Black English üçün xarakterik olan kontominasiya faktlarından, feili təsrif “sadələşməsi” hallarından geniş istifadə olunmuşdur. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, əksər hallarda morfoloji dialektizmlər ayrı-ayrı obrazların dil kimliyinin səciyyələndirməsi üçün istifadə edilir və bilavasitə müəllif dialektində geniş şəkildə yer verilmir.

Açar sözlər: *dil kimliyi, afroamerikan dialekti, afroamerikan idientikliyi, morfoloji dialektizmlər, lakonikləşmə*

Banovsha Guloghlan Mammadova

Toni Morrison and Alice Walker on the influence of Afro-American identity on linguistic identity (Morphological dialectics)

Abstract

The article examines the linguistic identity of prominent American women writers – Nobel laureate Toni Morrison and Pulitzer laureate Alice Walker. It is known that since both writers have an Afro-American identity, their author language identity and identity were expressed in one way or another in the language of their works. The authors' Afro-American identity permeated a level less open to identity expression, such as a morphological level. Morphological dialectisms characteristic of Black English are widely included in the language of the works of both authors. It turns out that the facts of contagion, the "simplification" of the verb, which are characteristic of Black English, were widely used. It should also be noted that in most cases, morphological dialectisms are used to characterize the linguistic identity of individual characters and are not widely included in the author's dialect.

Keywords: *language identity, Afro-American dialect, Afro-American identity, morphological dialectisms, laconicization*

Giriş

“Black English”dən yararlanmış afroamerikan mənşəli qadın yazarları obrazlarının idientikliyinə qabardılması üçün qrammatik dialektizmlərdən geniş şəkildə istifadə etmişlər. Bu dialektizmlər sırasında xüsusi növ morfoloji elementlər var ki, bir çox aspektlərinə görə xüsusi maraq doğurur. Belə ki, onların işlənmə tezliyi və işlənmə mövqeləri ilə bağlı təhlillər, ümumilikdə afroamerikan simfonik dil kimliyinin idientikliyi ilə bağlı bir çox məqamlara aydınlıq gətirilməsinə kömək edir. Söhbət “qısaltma” və qrammatik “sadələşmələrdən” gedir. Əslində hər iki tendensiya birmənalı şəkildə eyni bir intensiyanın gerçəkləşdirilməsinə xidmət edir: afroamerikan “ingiliscəsi” ingilis dilinin lakonikləşdirilməsi və “sürətləndirilməsi” kimi linqvopraqmatik məramla hədəflənir.

Tədqiqatçılar Black English-in qısaltmalara meyilliliyinin çox təbii izahını təqdim edirlər. Məlum olur ki, müasir afroamerikanların əcdadları öz quldar keçmişində ixtisarlarla, qısaltmalarla danışmaq

zərurəti duyurdular və bu zərurət bilavasitə onların həyat şəraitlərinin obyektiv reallıqları ilə şərtlənirdi. Həmin obyektiv reallıqların acı fəsadları afroamerikanlıların ünsiyyətinin aşağıdakı prinsiplərini ortaya qoymurdu:

1) Quldarlar afrikalıların “sözləşib” ağalarına qarşı etiraza qalxa bilməmələri üçün ayrı-ayrı qəbilə nümayəndələrini qul kimi satın alırdılar ki, bu da onların öz aralarında intensiv ünsiyyəti çətinləşdirirdi. Bu baxımdan, T.A.Yudina ABŞ araşdırmaçılarının maraqlı bir fikrini xatırladaraq qeyd edir ki, əgər afroamerikalıların öz aralarında danışa biləcəkləri yerli (Afrika) ortaqları olmasaydı, quldarlıq quruluşu bu qədər uzun sürə bilməzdi. Deməli, afroamerikalılar ehtiyacdən ingilis dilini öyrənmək məcburiyyətində qalırdılar;

2) Bəzən bu ünsiyyət ağdərili sahibkarın qəzəbi ilə qarşılaşırdı. Bu kimi vəziyyətlərdən yayınmaq üçün və lazımı “*həyati vacib*” informasiyanı hərfi mənada “*arxalarında dayanmış ağ ağanın – təhlükə mənbəyinin dayanması*” səbəbi ilə məlumatın, xəbərin tez, lakonik və “*ağ sahibkarın anlaya bilməyəcək şəkildə*” ötürülməsi ehtiyacı yaranırdı (kursiv bizimdir. – B.M.) (Yudina, 2012:47). Bu baxımdan, ingilis dilindəki “lakonikləşmə” tendensiyaalarının ilk olaraq, Black English formatında intensivlik qazanmasının çox məntiqi izahı ortaya çıxır: dil daşıyıcıları öz limbik sistemlərinin təhlükə obyektinə qarşı təbii reaksiyası kimi, nitqlərində “qaçırdılar”. Məlumdur ki, limbik sistemimiz təhlükə anında üç reaksiya ortaya qoyur: 1) qaç, 2) vur; 3) don (Navarro, Karlins, 2018:49-61). Real olaraq, öz ağdərili ağalarından qaçıb qurtula bilməyən qaradərili qullar özlərini çətinlikdən, anlaşılaraq (nə daşıdıqlarının başa düşülərək) təqib olunmaqdan qorumaq üçün çıxış yolunu, “nitqlərinin qaçışında, tələsməsində” görürdülər.

Black English sahəsində tədqiqatlardan məlum olduğu kimi, bir çox hallarda afroamerikan dialektində *to be* forması dəyişməz qalır və ya ümumiyyətlə, “buraxılır”. Məsələn: *He be always fooling around* və *He a friend* (3). Bu qrammatik özəllik afro-amerikan dialekti üçün o dərəcədə qabarıq xarakterikliyə malikdir ki, E.Uoker və T.Morrisonun əksər əsərlərində bu qəbildən faktlara kütləvi şəkildə yer verilir. Nümunələrə diqqət edək: *I don't think it so funny* (Walker, 2014:97); *Cause she the only one you ever love, she say, sides me* (Walker, 2014:67); *It not her fault somebody kill her, he say. It not! It not!* (Walker, 2014:26); *You mine. ... ; It more like patting another piece of wood* (Walker, 2014:26); *You too dumb to keep going to school, Pa say* (Walker, 2014:15); *She smart too though, I think* (Walker, 2014:26); *You forgetting how little it is," said her mother.... You lucky* (5); *You kidding?* (6).

Göründüyü kimi, bu nümunələrdə *to be* feilinin bəzi formaları “ixtisar edilmişdir”. Dilçilər *bu qəbildən ixtisar və ya “sadələşdirmələri” in Black English-in ən səciyyəvi xüsusiyyətlərindən* olduğunu və onun səciyyəviliyinin XXI əsrin əvvəllərindəki afroamerikan dialekti üçün öz xarakterikliyi qoruyub saxladığını vurğulayırlar. Konkret olaraq, müasir afroamerikan hip-hop mədəniyyətinə aid mətnlərdə *to be* feil formasının müasir vəziyyətinin “ixtisara” meyilliliyinə diqqət çəkən V.Kupina bunun bilavasitə Black English-in təzahürü kimi ortaya çıxdığını vurğulayır. Dilçi ona da diqqət çəkir ki, *to be* feilinin müasir zaman formalarından fərqli olaraq, keçmiş zaman *was* və *were* formaları öz işləkliyi qoruyur, habelə cəmdə olan subyektə “təhkim edilmiş” *to be* feilinin indiki zamanının istifadə hallarına da yer verilir. *Bütün digər hallarda afroamerikan dialekti “ixtisara” və lakonikliyə meyillik nümayiş etdirir* (kursiv bizimdir. – B.M.) (Kupina, 2018:385). Maraqlıdır ki, E.Uoker Standart English-da danışan Netti obrazından fərqli olaraq, bu kimi “təhrif edilmiş” istifadə hallarına istisnasız olaraq, Sili obrazının dil kimliyinə yer vermişdi. *My mama dead* (Walker, 2014:9); *He seen Nettie in church* (Walker, 2014:11); *She too young.... She the oldest anyway... She too old to be living here at home. And she a bad influence on my other girls* (Walker, 2014:14); *They carrying on just like you know they would* (Walker, 2014:129); *Make Albert let me sleep with you from now on, while you here, I say* (Walker, 2014:75).

Nümunələrdə izləyə biləcəyimiz kimi, Netti obrazının Standart English-ə adaptasiya olunmuş dil kimliyində yalnız ədəbi dil normasına uyğun istifadə halları yer almışdır. *She is the most industrious of all Tashi's father's widows, and her fields are praised for their cleanliness, productivity and general attractiveness* (Walker, 2014:86); *But always, no matter what I'm doing, I am writing to you. Dear Celie, I say in my head in the middle of Vespers, the middle of the night, while cooking, Dear, dear*

*Celie. And I imagine that you really do get my letters and that you **are** writing me back: Dear Nettie, this **is** what life **is** like for me* (Walker, 2014:83).

Onu da qeyd edək ki, E.Uokerin və T.Morrisonun əsərlərinin dilinin təhlili afroamerikan dil kimliyinə adekvatlığının başqa bir cəhətdən də biruzə verir. Belə ki, eynilə V.Kupinanın daha öncə iqtibas gətirilən fikrində deyildiyi kimi, *was* və *were* formalarının afroamerikan dialektində işləkliyinin qorunub saxlanması tendensiyası hər iki yazarın əsərlərinin dilində mühafizə olunur. Yəni bu cəhətdən afroamerikan dialekti Standart English-ə uyğunluq nümayiş etdirir.

E.Uokerin “The Color Purple” romanında 428 dəfə *was* formasından, 115 dəfə *were* formasından istifadə edilmişdir. Müqayisə üçün deyək ki, T.Morrisonun “The Bluest eye” romanında *was* formasından 783 dəfə, *were* formasında isə 231 dəfə; “The Beloved” romanında isə *was* formasından 1760 dəfə, *were* formasından isə 305 dəfə; “Song of Solomon” romanında *was* formasından 1980, *were* formasından isə 441 dəfə; “God Help the Child” romanında *was* formasından 609, *were* formasından isə 153 dəfə istifadə olunmuşdur. E.Uokerin və T.Morrisonun əsərlərinin dilində işlənmə tezliyi göstəricilərindəki fərqlilik onunla izah edilir ki, E.Uokerin romanın, əsasən iki şəxsin məktublaşmalarına istinad etdiyindən burada müəllif təhkiyəsinə yer verilmir, məktublaşan tərəflərdən birinin dil kimliyi isə bilavasitə Black English daşıyıcılığı ilə seçilir.

Onu da qeyd edək ki, maraqlıdır ki, “afro-amerikan sosial-etnik dialektinin morfoloji-sintaktik spesifikasiyasını” araşdırmış tədqiqatçılar bu dialektə geniş şəkildə təzahür tapmış *to be* feilinin “buraxılması” kimi halların Yamayka və Qayana ərazilərində yayılmış kreol dillərinin analoji qrammatik mənə ifadəsi modelləri ilə səsləşdiyini diqqət çəkmişlər (Maksimvao, 2004; 24). Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, Black English-in yaranması tarixini “siyasi linqvistika” aspektindən izləmiş A.A.Cioyeva burada üç ehtimalın mövcud olduğuna diqqət çəkmişdir:

1) Kreol dil faktoru ehtimalı: bu fərziyyəyə görə, ağdərili quldarların danışdığı ingilis dili ilə Afrikadan gətirilmiş qulların Qərbi-Afrika dillərinin sintezi əsasında ingilis leksikasının, Afrikan fonetikasi və intonasiyasına “oturdulması” nəzərdən keçirilir;

2) Cənub diləkləri faktoru: Məlumdur ki, bu dialektlərinin özələri də İngiltərənin Şərq əyalətlərinin dialektlərinin təsiri ilə formalaşmışdır;

3) Sosioliqviistik faktor: Bu ehtimala görə əsrlər boyu müvafiq yaşayış yerlərinə, gettolara (inner cities) “sıxışdırılmış” qərarətililərin danışığı müəyyən özünəməxsusluqlarla “miks” edərək müasir vəziyyətə düşmüşdür. A.A.Cioyeva, əslində daha doğru olanın hər üç faktorunun müştərək iştirakının nəzərə alınması vacibliyini vurğulamışdır (Djioeva, 2010:360). İstənilən halda afroamerikan dialekti bəzi qrammatik xüsusiyyətlərinə görə, kreollaşma “fəsadları” kimi dəyərləndirilə bilən “sadələşdirmələri” ortaya qoyur. Xatırladaq ki, əksər hallarda dillərin qarışması zamanı “qəliz” struktur elementlərin (B.Uspenskinin struktur tipologiya nəzəriyyəsi kontekstində desək) meta-dil strukturun daha “sadələşmiş” elementləri sayəsində lakonikləşməsi mümkün olur (Uspenskiy, 1966:58-61). Məhz feil təsrifi məsələlərindəki belə “sadələşmələrə”, ixtisarlara görə Black English bir çox müşahidəçilər tərəfindən “tənbəl” və ya “pis ingiliscə” («lazy» və ya «bad» English) kimi səciyyələndirilir (Kushnarova, 2011). Həmin yanaşmaya görə, məhz sadələşməyə meyillilik Black English daşıyıcılarının marjinal, tənbəl olması ilə bağlı “liqviistik diskriminasiya” situasiyalarına yol açmışdır (“Central to this ideology is the belief that Black English is 'bad grammar, slang, and a pseudo-language’) (Sebruk, 2019:134-138). Çünki danışan feil təsrifinə görə “beynini yorub” özünü əziyyətə salmır. Bu xüsusiyyətlərinə görə, fərqli yanaşma ilə qarşılaşan Black English-ə aktiv müraciət edən E.Uoker və T.Morrison bu kimi “sadələşmələri” korrekt etmədən “ana dilində” (afroamerikan dialektində) olduğu kimi verməklə, öz afroamerikan simfonik dil kimliyinə aidliyini daha əyaniliklə bəyan edirlər. Belə ki, bədii əsərlərin dilində işlənmə mövqeləri baxımından, leksik və fonetik dialektizmlərdən fərqli olaraq, qrammatik dialektizmlər bir qədər daha həssas məqamı əhatə edir. Yəni, xalq dilinin imitasiyası zamanı ingilisdilli yazarlar üçün morfoloji dialektizmlərdən kütləvi şəkildə bir o qədər də səciyyəvi deyildi. Bu mənada (daha öncə xatırladığımız) XXI əsr hip-hop ifaçılarının deyil, XX əsrin II yarısında bədii yaradıcılığa gəlmiş qadın yazarların afroamerikanizm-qrammatik dialektizmlərdən istifadəsi sadəcə üslubi fakt kimi dəyərləndirilə bilməz: bu, bir növ, öz identikliyinə anifestasiyası kimi ortaya çıxdı. İstər E.Uoker, istərsə də Toni Morrison morfoloji dialektizmlərdən həm personajların sosial statusunun, etnik identikliyinə səciyyələndirməsi üçün, həm də öz

mövqelərini orataya qoymaq məqsədilə istifadə etmişdilər. Bu mənada dahi rus yazıçı-dramaturqu A.P.Çexovun dilindəki dialektizmlərin işlənmə mövqeyini və məramını araşdırmış T.A.Kudinovanın fikirlərini də xatırlatmaq yerinə düşərdi. A.P.Çexovun əsərlərində dialektizmlərin işlənmə sepesifikasiyasını məhz, *müəllifin dil şəxsiyyəti prizmasından dəyərləndirmiş* T.A.Kudinova ona xüsusilə diqqət çəkir ki, məhz morfoloji dialektizmlər müəllifin sadə xalq kütlələri ilə sıx təmasda olmasına, onların real canlı danışığa dilinə yüksək səviyyədə bələd olmasını sübuta yetirən əsas göstəricilərdən sayıla bilər. Dilçi A.P.Çexovun bu dialektizmlərdən 1) *personajlarının dil kimliyinin səciyyətləndirməsi məqsədilə*, 2) *hələ özünün yazışmalarında bu və ya digər məsələyə kinayəli reaksiyasının ifadəsi intensiyası ilə istifadə etdiyini vurğulamışdır* (kursiv bizimdir. – B.M.) (Kudinova, 2000:14).

Onu da qeyd edək ki, Black English-in bu özəlliyi cənub dialektləri ilə müəyyən səsləşməyə malik olsa da, T.Morrisonun cənub ştatlarından olmayan obrazlarının dil kimliyində də belə “sədləşmə” elementlərinin təsadüf edilməsi bir daha onu yəqin edir ki, afroamerikan dialekti fenomeni sadəcə coğrafi səciyyətləndirməyə malik deyil.

"You looking good" (5); *"You going to tell me it's all right with this child half out of her mind?"* (5); *"You too short to reach the fire"* (5). Təqdim edilən nümunələr T.Morrisonun “Beloved” romanındakı fərqli obrazların dil kimliyini səciyyətləndirir. Romanda cərəyan edən hadisələr 1856-cı ilin yanvarına təsadüf edir və bilavasitə quldarlığın dəhşətlərinin ifşasına yönəlmişdir. Əsərdəki hadisələr Cənub Konfederasiyasına daxil olmayan, deməli, klassik anlamda “quldar ştatlar” sırasına aid edilməyən Sinsinati ştatında cərəyan edir. Lakin bir çox obrazların “quldar” ştat Kentukidən qaçqın kimi Sinsinatiyə köç etməsi faktı obrazın dil kimliyində öz təsir izini buraxmışdı.

Bu mənada ABŞ-da ingilis dilinin sosial differensiasiyası problemlərini araşdırmış A.D.Şveyserin yanaşması ilə həmfikirik. Belə ki, dilçi cənubda formalaşmış afroamerikan dialektlərinin zamanla ölkənin digər bölgələrinə, eləcə də Avropaya köç etməsilə afroamerikan dialektinin məhəlli mahiyyəti aradan qalxmış və o, sosial (sosial-etnik – B.M.) mahiyyət kəsb etməyə başlamışdır (Şveyçer, 1983:23).

Onu da qeyd edək ki, Ohayo ştatında XX əsrin 40-cı illərində cərəyan edən hadisələrin təsvir olunduğu digər romanda da analoji faktları izləyirik. Xatırladaq ki, Ohayo Ştatı “Yanki ştatlardan” (Yankee State) sayılır. Bura da tarixən qaradərili əhali yüksək təmsilliyə malik deyildi. Belə ki, quldarlığın qadağan edildiyi Ohayo ştatında afroamerikan danışığının yayılması üçün tarixən geniş imkanlar yox idi və yalnız zamanla qonşu cənub ştatlardan miqrasiya edən əhali sayəsində Black English-in təsiri bu ştat əhalisinin danışığında da sezilməyə başladı. *You gonna make another pie?* (6); *She be lucky if it don't live* (6).

Black English-in “sədləşmə” təzahürlərindən sayılan morfonoloji birləşmələr də E.Uoker və T.Morrisonun əsərlərinin dilində yüksək işlənmə tezliyi nümayiş etdirir.

Məlumdur ki, nitq axınında funksional və semantik “yaxınlığa” malik olan struktur elementlərin “birləşməsi” kontominasiya hadisəsini ortaya çıxarır (15). İstər Black English, istərsə də Cənub dialektləri bu növ morfonoloji spesifikasiqlərlə seçilir.

K.Terner və M.Korobeynikov Cənub dialektlərində *lemme* (< let me); *ain't* (< is not, am not və are not) (bax:16) kimi kontaminasiya faktlarının geniş işləklilik qazandığını vurğulayırlar.

Afroamerikan “ingiliscəsi” üzrə araşdırmalarda sadalanan kontominasiya vahidlərindən – (*lemme, ain't*) əlavə, *wanna, gonna, shoulda, gotta, outta, shotta, lotta, I'ma, Y'all, gonna* istifadə edilir (17).

Analoji dialektizmlər Black English-də də, o cümlədən E.Uoker və T.Morrisonun obrazlarının dilində də təsadüf edilir.

Y'all got boys, he told them (5); ***Wanna*** come up here and wait? (6); ***I gotta*** go (5) və s.

E.Uoker və T.Morrisonun əsərlərinin dilində işləkliyi ilə seçilən kontominasiya faktları əsasən aşağıdakılardan ibarətdir:

1) ***Gimme*** – bu kontominasiya (və ya digər terminologiya ilə desək, blending (17) hadisəsinə hər iki yazarın demək olar ki, bütün yaradıcılıq nümunələrində təsadüf edilir.

Just gimme a cup of coffee and hand me my cigarettes; ***Gimme*** a shot of white lightning, she say (4, 37, 51); ***Gimme*** hate, Lord, he whimpered; *Don't sound like a question. Sound like an answer. Gimme the question; Gimme the tea, Guitar. Just the tea* (Morrison, 1977:56); ***Gimme*** back my shoes; ***gimme*** back my hat (5); ***Gimme*** one of yours (6).

Black English-in inkişaf tendensiya və persektivlərini izləmiş araşdırmalarda *give me > gimme* keçidinin assimilyasiya prosesi ilə şərtləndiyi və “m”ləşmənin (m səsinə “doğru” assimilyasının) Black English üçün xarakterik olduğu qeyd edilir (19).

2) *Lemme* – daha bir “m”ləşmə assimilyasiyası: let + me.

“*Lemme go,*” *he whispered.*

“*Hmmmmmm?*”

“*Lemme go. I...won’t never...put a hand on her. I promise*” (Morrison, 1977: 47);

Lemme take it out (6); *Just said to give you some good-luck message if I was to see you. Lemme see...* (Morrison, 1977:12).

3) *Gonna* – (<going to) forması. Tədqiqatçılar bu kontominasiya faktının işləkliyinin T.Morrison idiolekti üçün səciyyəvi olduğunu qeyd edirlər (20). *That’s where they gonna be if you don’t figure out some way to get me my money. ... “What’s it gonna profit you, Mr. Dead..* (20).

Afroamerikan danışq tərzü üçün səciyyəvi olan və “going to” formasının morfonoloji modifikasiyasından törəmiş olan “gonna” birikmə variantına E.Uokerin “The Color purple” romanında 14 dəfə, T.Morrisonun “The bluest eye” romanında 10 dəfə, “Beloved” romanında 16 dəfə, “God help the child” romanında isə 1 dəfə işlədilmişdir.

When she starts fussing at the walls, you know she’s gonna be at it all day (6); *“You don’t know what you gonna do”* (6); *Just say You gonna do what your mammy wouldn’t* (4; 8); *Gonna make me an my girl some new dresses, she say* (4; 17); *“You just gonna feed her? From now on?” ... “What you gonna do?” ...* (5); *“What you gonna do about her?”* (21).

4) *Gotta* – Black English üçün səciyyəvi olan birikmə növlərindən biri də “have got to” formasının qısaldılmış *gotta* variantıdır.

Squeak and Harpo’s little girl come over, look up at Sofia, say, You gotta go Misofia? (Walker, 2014:101); *... she moved off saying, “I gotta go”* (5).

5) *Kinda* – orfoepik variantı “kind of” formasının morfonoloji birikməyə məruz qalmış variantıdır. *“What kinda place is it, Flint?” ... I’m kinda thirsty* (Morrison, 1977:121).

A lean-to, kinda (5); *I kinda thought so, she say, and let out her breath real slow* (4; 44).

6) *Outta* – *Now, get the fuck outta my face!* (6); *“Get them women outta here”* (Morrison, 1977:128); *“Now get the hell outta that window!”* (Morrison, 1977:14); *“Come down outta there, nigger!”* (Morrison, 1977:14).

Lüğətlərdən artıq qeyd alınan *outta* variantı “out of” birləşməsinin “qeyri-formal” tələffüzü kimi (pronounced informally) təsbit edilir (22).

7) *Ain’t* (< am not, is not, are not, has not, have not (23) sözsüz ki, E.Uoker və T.Morrisonun dialektlərində ən yüksək işlənmə tezliyi ilə seçilən morfonoloji birikmə faktıdır. E.Uokerin “The Color Purple” romanında 103 dəfə işlədilir. *I ain’t well. ... She say Naw, I ain’t gonna* (Walker, 2014:8); *I ain’t never really look at that one, he say... She ain’t fresh tho, but I spect you know that....But she ain’t no stranger to hard work.* (Walker, 2014:14).

T.Morrison özünün “The Bluest eyes” romanında *ain’t* formasından 57 dəfə, “The Beloved” romanında 96 dəfə istifadə etmişdir. E.Uokerin adıçəkilən romanında isə bu formaya 103 dəfə yer verilmişdir.

Nəticə

Beləliklə, aydın şəkildə göründüyü kimi, təqdim olunan faktlar T.Morrisonun və E.Uokerinin dil kimliyinin “onurğasını”, “özülünü” təşkil edən afroamerikan dialektinin sadəcə olaraq, dialekt olmadığını, yəni dialekt anlayışının ənənəvi sərhədlərini aşan mahiyyətə malik olduğunu ortaya qoyur. Belə ki, burada ancaq sırf məhəlli dialekt və ya ancaq sırf sosial dialekt anlayışlarının göstəricilərinin mövcudluğunu təsbit etmək doğru olmazdı.

Göründüyü kimi, istər E.Uokerin, istərsə də T.Morrisonun dialekti müəlliflərin Black English daşıyıcısı dil kimliyinə malik olduğunu əyani şəkildə ortaya qoyur.

Ədəbiyyat

1. Yudina, T.A. (2012). Yazyk kak sposob samoopredeleniya (drugimi slovami, afroamerikanskiy). Vestnik Omskogo Universiteta, №12, s.45-49.
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/yazyk-kak-sposob-samoopredeleniya-na-primere-yazyka-afroamerikantsev>
3. Navarro, C., Karlins, M. (2018). Body language. Baku: "Khan" publishing house, 328 s.
4. Chto takoye Eboniks, i niuzheli nam takoy angliyskiy?
5. <https://audio-class.ru/articles/ebonics-english.php>
6. Walker, A. (2014). The Color Purple. London: Orion Publishing Group.
https://archive.org/stream/the-color-purple-alice-walker/the-color-purple-alice-walker_djvu.txt
7. Morrison, T. Beloved. <http://www.glib.ru/books/Beloved-198932.html>
8. Morrison, T. The Bluest Eye. http://royallib.ru/book/morrison_toni/The_Bluest_Eye.html
9. Kupina, V. (2018). Osobennosti grammatiki sovremennogo afroamerikanskogo yazyka na primerakh amerikanskikh ispolniteley, s.381-385. Filologicheskiye chteniya [Elektronnyy resurs]: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii (Orenburg, 14-15 dekabrya 2017 g.): Izdatelsko-poligraficheskii kompleks OKU, 856 s.
http://www.osu.ru/docs/konf/2017_12_14/filologicheskie_chteniya_2017_sbornik.pdf
10. Maksimvao, S.YU. (2004). Morfologo-sintakticheskaya spetsifika afroamerikanskogo sotsialno-etnicheskogo dialekta: Avtoref. dis.kand.filol.nauk., Saratov, 24 s.
11. Djioeva, A.A. (2010). Insights into Politics and the Language of Politics: a Course of English: ucheb. posobie. M.: KNORUS, 384 s.
12. Uspenskiy, B.A. (1966). Strukturnaya tipologiya yazykov. M.: Nauka, 272 s.
13. Kushnarova, E.S. (2011). Black English v kontekste amerikanskoy kultury. Molodoy uchenyy №5. <https://moluch.ru/archive/28/3132>
14. Sebruk, A.N. (2019). Lingvisticheskaya diskriminatsiya i lingvisticheskaya apropiatsiya kak pervyye yavleniya dvoynogo soznaniya v SSHA [Tekst]. Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo universiteta. T.17, № 1. s.134-148.
<https://cyberleninka.ru/article/n/lingvisticheskaya-diskriminatsiya-i-lingvisticheskaya-apropriatsiya-kak-primery-fenomena-dvoystvennogo-soznaniya-v-ssha>
15. Kudinova, T.A. (2000). Prodtorechiya i dialekt v yazyke A.P.Chekhova: K kharakteristike yazykovoy lichnosti pisatelya, avtoreferat dissertatsii dlya issledovateley uchenoy stepeni kondidata filologicheskikh nauk. Krasnodar, 24 s.
16. Shveycher, A.D. (1983). Sotsialnaya differentsatsiya angliyskogo yazyka v USA. M.: Nauka, 216 s.
17. Belchikov, Yu.A. (1990). Kontaminatsiya. Lingvisticheskiy ensiklopedicheskiy slovar. Glavnyy redaktor. V.N.Yarcheva. Moskva: «Sovetskaya ensiklopediya»
<http://tapemark.narod.ru/les/238a.html>
18. Turner, K., Korobeynikov, M. Heavens to Betsy, ili 50 rasprostranennykh v Amerike Yuga. <https://www.fluentu.com/blog/english-rus/heavens-to-betsy-50-%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B7-%D1%8E%D0%B3%D0%B0-%D1%81%D1%88%D0%B0>
19. Nur Islami, Kh., Ardaniah, V. (2017). Phonological and morphological processes of African American vernacular English in the Nicki Minaj's lyrics. Anglicist, Volume 06, No. 01, February, p.1-9. <http://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-anglicist430d7baf00full.pdf>
20. Morrison, T. (1977). Song of Solomon. royallib.ru
21. Perspectives on Black English (edit: Dillard J.L.). https://books.google.az/books?id=uSgfUl-66ssC&pg=PA155&lpg=PA155&dq=gimme+give+me+black+english&source=bl&ots=n7C_Qs5_Xc&sig=ACfU3U3-
22. Simpson, R. Black looks and black acts: The language of Toni Morrison in "The Bluest Eye" and "Beloved".

<https://books.google.az/books?id=j4dozwvRUl4C&pg=PA15&lpg=PA15&dq=%22Well,+he+have+to+come+on+his+own+time.+Good+luck,+coon+ba>

23. Morrison, T. God help the child.

https://royallib.com/book/morrison_toni/god_help_the_child.html

24. Outta. Collins dictionary. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/outta>

25. Ain't. Cambridge advanced learner's dictionary and thesaurus. Cambridge University Press.
<https://dictionary.cambridge.org/ru/>

Göndərildi: 09.07.2022

Qəbul edildi: 21.09.2022